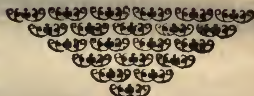
ISAACI VOSSII

CASTIGATIONES AD SCRIPTUM GEORGII HORNII DE ÆTATE MUNDI.

HAGÆ-COMITIS,

Ex Typographia ADRIANI VLACQ.

M. DC. LIX.

ILLUSTRISSIMO VIRI,

GODEFRIDO SLINGELANDIO

FEDERATI BELGII

NOMINE AD COMPONENDOS

SEPTENTRIONIS REGES

LEGATO

ISAACUS VOSSIUS

FELICITATEM.

OMMUNIS eſt opinio, Vir Illuſtriſſime, Fortunam eſſe benignam ijs, qui caſu potius, quam ratione reguntur. Licet vero hoc ſæpiſſime alias contingat; in ijs tamen, quæ ſola conſtant ratione, id ſe aliter habere exemplo eſſe poſſit ſcriptum, quod ante aliquot dies Leidæ prodijt, quod vidiſſe te ſcio, an etiam legeris, neſcio. Auctor ejus nullo non armorum genere oppugnat calculum quem nuper divulgavimus: omnia undique corradit; poſtquam vero ipſum alia deficiunt tela, mutato pugnæ genere, è grandibus baliſtis & cata-

catapultis caſſas in nos jaculatur nuces. Quamvis autem difficile ſit nunquam ſcopum adtingere, adeo tamen hac in parte ipſe ſibi conſtat, ut nec caſus, nec fortuna vel tantillum adjuvent; tantumdem ſemper aberrat, hoc eſt quam longiſſime; prorſus ac ſi cœco illa ſtolidorum Patrono vel hoc ſolo exemplo notum facere omnibus voluiſſet, nihil prodeſſe ſua munera ijs qui his uti neſciunt. Nec hæc eo à me dicuntur, quod libenter cujuſquam inſultem ingenio; contumelioſum enim eſt imprimis ea exprobrare, quæ in noſtra non ſunt poteſtate; ſed quia non æquum tantum & licitum, verum etiam utile & neceſſarium eſſe exiſtimem, reprimere vitia quæ non ex defectu naturæ, ſed ex prava conſtitutione animi ac mala proficiſcuntur voluntate. Unicum hominis propoſitum fuiſſe, ut pleraque noſtra dicta odioſe traduceret, quamvis ubique manifeſtum ſit, tum præcipue in ipſo opuſculi limine & inſcriptione clariſſime patet. Quam enim maligna hæc ſunt, quod nos adfirmare ſcribat, Samaritanum codicem longe nobis ſanctiorem eſſe debere, atque ſit Hebraicus? Longe aliter ſonant noſtra verba; nempe dixi, quacunque lingua ſcriptum ſit Dei verbum, perinde eſſe ſanctum, non enim aut in punctis, aut in literis, aut in ipſis

de-

denique vocabulis esse aliquid sacri, sed in sensibus qui exinde conficiuntur: nam si in literarum forma aliquid esset sacri, jam longe nobis sanctior esse deberet Samariticus codex atq; Hebraicus: Moysem enim Samariticis literis legem suam scripsisse, Judęos vero hodiernos uti literis Chaldaicis. Sed & sequentia quam maligna? Quia dixi LXX Interpretum codicem in annorum supputatione longe ad nos incorruptiorē pervenisse, quam Judęorū exemplar; ille ablatis medijs vocabulis, ita mea verba adfert, LXX *Senum versio longe ad nos incorruptior pervenit, quam codex Hebræus.* Sed & hoc quam malignum; *vetus Scriptura Hebraica alia fuit antequam interpolaretur à Judæorum magistris.* Quæcunque ego de annis Patriarcharū quorundam dixi, hæc ille de tota Hebraica Scriptura me dixisse calumniatur. His omnibus tanquam jam statutis, sic exclamat plebeus sophista, *Cur nos Ecclesiasque nostras adeo decipimus versionibus ad Hebræos codices tam corruptos & periculosos adornatis? Cur non textui Græco inhæremus &c?* Melius profecto eruditis Theologis & Pastoribus Ecclesiarum hæc cura relinquetur. Vide tamen quam confidenter tanquam è pergula concionetur ovicula hominis, *textum Hebræum veteris & Græcum novi Testamenti incorruptos ad nos pervenisse.*

Magnas apud omnes Christianos inibit gratias, si ostendere possit undenam ergo ista lectionum varietas promanarit. Cum enim in omni discrepantia aliqua sit corruptela, oportet ut cum omnibus eruditis fateamur, aut libros sacros non omnino incorruptos ad nos pervenisse, aut ut cum insipidis quibusdam Judęis statuamus, variantes istas lectiones ab ipsis Prophetis esse excogitatas. Tale si placuerit commentum, jam etiam dicendum ab ipsis Apostolis & Euangelistis confictas esse lectionum discrepantias quæ passim in novi Testamenti libris occurrunt. Jam vero quam hoc prodigiose ineptũ, quod scribit; *Melior scilicet conditio Homeri aut Virgilij erit, quorum codices per tot secula ad nos pervenisse incorruptos statuunt, quam Sacrarum Scripturarnm.* A temporibus Homeri & Virgilij neminem tam fatuum fuisse existimo, qui tale quid statuerit. Hoc somnium non potuit alibi nasci, quam in illo capite, è quo primum prodijt Josephum Hebraice nescisse. Quis enim ignorat jam Pisistrati ætate laborasse Grammaticos & Criticos in expurgandis mendis codicum Homeri? Quis nescit obelos & asteriscos Aristarchi, quis studium Zenodoti, Cratetis, Aristophanis, utriusque Apollonij, mille denique aliorum, qui florente etiamnum Græcia, de

va-

varietate hujus aut illius lectionis opera conscripsere immania? Hoc etiam nostro seculo supersunt versus in Homero, ubi non una, sed triplex, imo etiam quadruplex occurrat lectio. Sed & Virgilij exemplaria incorrupta superesse, quis unquam somniavit? Si quis committat veteres membranas, vix ullum versiculum inveniet, ubi non aliqua sit discripantia. Præcipuas saltem lectiones collegit Pierius Valerianus è paucis duntaxat codicibus, & tamen quam vasta illic variarum lectionum copia?

Sed profecto nimium diu festinantem te detineo, Vir Illustrissime, dum singulis ineptijs aliquid tribuo responsi. Unum etiamnum adjiciam priusquam desinam. Dicit bonus iste vir, si admittatur hæc nostra Chronologia, multa exinde incommoda & pericula Ecclesiæ imminere. *Nam*, inquit, *si codex Hebraicus non est præferendus codicibus Græcis: consequitur in nullis hactenus Ecclesijs occidentalibus veram Sacrarũ Scripturarũ versionem receptam fuisse; quippe quæ omnes suas versiones, vel ad Hebræos codices tanquam authenticos, vel ad Latinam adornarunt.* Insulsa hæc sunt & maligna. Nam si anni Patriarcharum minus corrupti sunt in versione τῶν LXX atque in Codice Hebræo, an ideo sequitur, codicem Hebræum non esse præferendum Græcæ translationi? Quid præterea

terea intellexit per Ecclesias Occidentales? An illas quæ Græcis, an vero eas quæ nobis ad occidentem sunt sitæ? Græci Romanam Ecclesiam vocant Occidentalem, nobis nulla est Occidentalis, præter Britannicam, nisi etiam Americanas aliquot annumerare velimus. Atqui istæ Ecclesiæ maxima ex parte sequuntur versionem Hieronymi, quæ partim ad Hebraicum codicem, partim ad LXX Interpretum versionem est expressa. Jam vero etiamsi dixerimus in omnibus istis versionibus peccatum fuisse in annis, an inde conficitur in nullis Ecclesijs veram hactenus Scripturam fuisse? Hinc sequeretur nos non habere Sacram Scripturam, cum nullum habeamus exemplar, in quo librariorum culpa non aliquot commissi sint errores. Hinc quoque sequeretur Ecclesiam Græcam jam inde ab Apostolorum temporibus caruisse Sacra Scriptura. Ipse vero seipsum destruit cum Latinę versionis mentionem hoc loco facit; quis enim nescit illam potius ex Græco quam ex Hebræo esse expressam codice? Altera vero ratio quam mox subdit desumpta est ex præceptis politicis; sic enim scribit; *Superflua etiam ac inutilis foret omnium illorum regum, principum, magistratuumq; cura, qui versiones ex solo textu Hebræo, maximo sumptu & ingenti labore procurarunt.*

Bonus,

Bonus vir nimium hic mihi ſollicitus videtur de regum principumque loculis. Cura iſta mihil minus quam ſuperflua aut inutilis exiſtimanda eſt. Regibus enimglorioſa, bono publico utilis, interpretibus vero minime damnoſa fuit iſta liberalitas. Recte quoque principes & magiſtratus, in verſionibus Hebraicum Codicem præcipue ſequendum eſſe ſanciverunt, utpote qui merito alijs ſit præferendus. Verum nec illi, nec ipſi interpretes, ſenſerunt veritatem Biblicam aut Hebraicam, ſiquidem ita appellare libuerit, è ſolis Maſſorетharum editionibus eſſe hauriendam. Si enim illas tantum fuiſſent ſecuti, jam non pauca de Chriſto vaticinia obliteraſſent, jam quoque Cainanem apud Lucam expunxiſſent, quod tamen minime factum eſt.

Verum relictis tandem minutis his ratiunculis, quibus dum noſtram oppugnare ſententiam conatur vir bonus, non tam nobis quam ſibi negotium faceſſit, dicamus non nihil de LXX Interpretum verſione, tum quod valde de hujus veritate ſolliciti ſint complures inſignes viri, tum quoque quod auctoritas ejus non parum faciat ad confirmationem calculi noſtri Chronologici. Quamvis autem ea res non videatur ejus naturæ ut poſſit paucis abſolvi,

** præſer-

præſertim cum hoc ſeculo multæ à multis motæ ſint difficultates ad evertendam hujus tranſlationis auctoritatem, non male tamen me facturum ſpero, ſi ſententiam noſtram quam poſſim breviſſime exponam, liquidius & copioſius de hoc ipſo argumento ſcripturi ſi fata permiſerint. Sic itaque ſentio, ſi quid in rebus mortalium ſit quod à quoquam poſſit adfirmari, jam quoque audere me abſque ulla cunctatione affirmare & certo ſtatuere, verſionem Pentateuchi Græcam, quæ hodie etiamnum exſtat, toties recuſa, illam ipſam eſſe genuinam LXX Interpretum verſionem. Hoc ſic efficio, quod quamvis jam olim & Judæi & Origenes hanc interpolare conati ſint, pluraque contaminarint exemplaria Judæi admixta Aquilæ verſione, Origenes vero illa Theodotionis; integra nihilominus hæc tranſlatio à Ptolemæi temporibus ad noſtram uſque ætatem perſtiterit, & quamvis ævo omnia mutentur & corrumpantur, mutationem tamen quæ in his exemplaribus facta ſit, adeo levem eſſe & non magni momenti, ut ſi vere adfirmare poſſimus nos habere ſcripta Virgilij, aut officia Ciceronis, qui libri maxime ad nos incorrupti pervenere, multo potiori jure jactare poſſimus, nos habere genuinam LXX Interpretum tranſlationem.

Hanc

Hanc vero esse illam ipsam translationem, quæ jussu Ptolemęi facta sit, inde clare colligi potest, quod testimonia & loca ex hac versione jam à bis ferme annorum millibus deprompta, hoc est à tempore ipsorum LXX Interpretum, plane cum hodiernis exemplaribus conveniant. Jam ante natum Christum, æquales ferme LXX Interpretibus, floruere Demetrius, Philo senior, Euphorus, Eupolemus, Alexander Polyhistor. Quæcunque illi ex libris Mosis proferunt testimonia, in numeris, in annis, in nominibus proprijs, in omnibus denique cum hodiernis editionibus ad unguem conveniunt. Ipsius autem Christi tempore eandem atque nunc est fuisse LXX senum versionem, luculentus testis est Philo Judæus; pleraque quæ apud illum exstant non loca tantum, sed etiam integra fere Pentateuchi capita, adeo accurate cum hodiernis editionibus conveniunt, ut mirum videatur lapsu tot seculorum potuisse tantam convenientiam in exemplaribus conservari. Euangelistas & Apostolos secutos fuisse illam ipsam, de qua agimus, translationem, fatentur omnes, exceptis fanaticis quibusdam, qui dicunt, interpolata esse Euangelistarum & Aipostolorum scripta. Quamvis nonnullis melius vdeatur talibus nihil respondere, ut tamen semel im-

 prudentiæ

pudentiæ ſatisfiat, plures addam teſtes, ac primo quidem æqualem Apoſtolis, ac eorundem diſcipulum Clementem, cujus Epiſtola ad Corinthios etiamnum exſtat, ac ab omnibus Chriſtianis pro genuina & legitima agnoſcitur. In illa itaque Epiſtola pleraque è Moſis pentateucho deſcripta loca adeo probe cum ijs, quæ etiamnum ſuperſunt, exemplaribus conſpirant, ut ne ovum quidem ovo ſit ſimilius. Clementem excipiunt Juſtinus Martyr, Theophilus Antiochenus, Irenæus, Clemens Alexandrinus, qui & ipſi in omnibus conveniunt. Sequitur Origenes. Qui negant verſionem τῶν LXX, quam ille tetraplis & hexaplis ſuis inſeruit, eandem fuiſſe atque nunc ſit, minime mihi ſani videntur. Quotquot ex tetraplis aut hexaplis Origenianis ſuperſunt fragmenta non abeunt omnino ab ijs exemplaribus, quibus nunc utimur. Primum geneſeos caput ex tetraplis Origenis affert Joannes Philoponus, ubi nulla cum vulgari hodierno codice occurrit varietas. Sed & ex innumeris ipſius Origenis locis clare colligitur, quam ipſe vocat LXX. Interpretum verſionem (de libris Moſaicis loquor) illam ipſam etiamnum ſupereſſe, adeoque neminẽ, qui quidem aliquo ſit præditus judicio, litem hic intendere debere. De alijs poſt Origenem patri-

bus,

bus, qui Sacram Scripturam ſunt interpretati, nihil adtinet dicere; omnes ſiquidem verſionem LXX. Interpretum in ſcriptis ſuis ita repreſentant, qualis illis in hodiernis comparet exemplaribus.

Cum itaque ſole clarius & manifeſtius ſit, tranſlationem de qua agimus, ſupereſſe etiamnum veram & integram, niſi quod temporum injuria & librariorum culpa leviora quædam menda irrepſerint, æque ac in Græcis novi ac Hebraicis veteris Teſtamenti libris factum eſt; miror quid mentis fuerit cum alijs, tum præcipue Armachano, cum in ſcripto quod ſeorſim de hac quæſtione in lucem dedit, oſtendere conatus ſit, verſionem Græcam, quæ hodie exſtat, confictam fuiſſe jam ante nativitatem Chriſti & ſtatim poſt tempora Ptolemæi Philadelphi, ac veram quidem tranſlationem LXX Interpretum delituiſſe ſemper in bibliotheca Alexandrina, nec lectam, nec deſcriptam à quoquam, demum incendio fuiſſe conſumptam; ſuccedaneam vero illam, qua hodie utimur, illico fuiſſe adprobatam, ac mox ab Apoſtolis eorumque diſcipulis admiſſam in Eccleſiam, uſque ad hæc tempora illibatam perſeveraſſe. Quamvis nihil tam falſum ſit, quod non fidem apud aliquos inveniat, ſi gravis acceſſerit auctor, neminem tamen tam

prono ad labendum animo futurum arbitror, ut tam manifestam veritatem male fultæ auctoritati postponat, ac ex eo quod potuit fieri (quamquam si bene adtendamus, ne potuit quidem) id quod factum est, velit in dubium vocare. Rationes vero quas attulit quamobrem ita sensit, eodem omnes recidunt, nempe quia in scriptis Propheticis, Psalmis præcipue, alijsque monumentis sacris, tam longe à se invicem abeant libri. At vero cum ne ipse quidem Armachanus existimarit omnes veteris instrumenti libros à Lxx Interpretibus translatos fuisse, frustra ex illis argumentũ petijt. Ut sciamus perijsse horum interpretum labores, aut vera indicanda est translatio, aut ostendendum, illam, qua vulgo utimur esse fictitiam. Varijs aliquot lectionibus, nihil efficitur, cum certum sit, nullũ antiquum librum, seu sacrum, seu profanum, post tot secula incorruptũ penitus ad manus nostras venisse. Quod autẽ criminantur multa prave esse versa hac translatione, in eo omnimodo falluntur. Ex omnibus exemplis, quibus hoc efficere conantur, ne unum quidem succedit. Quamvis hoc audacter dictum possit videri, expediam tamen felicissime, ut spero, ac simul docebo quam non parum verisimilis tantum, sed etiam impossibilis sit opinio, quam Usserius Armachanus, vir sane eruditissimus, in suo de

Lxx

Lxx Interpretibus ſyntagmate propoſuit. Hęc nunc obiter præmittimus, privato ſcripto ſigillatim de Græcis Interpretibus eorumq; auctoritáte acturi; ad præſens enim inſtitutum ſufficit de ſolis libris Moſis hæc hactenus dixiſſe.

Jam vero etiam ſi quis ita infeliciter fuerit animatus, ut contra tam claram veritatem audeat hiſcere, & negare pergat ſupereſſe hodie veram translationem; ſaltem is calculum noſtrum probet neceſſe eſt, & fateatur, uti nos, ita etiam Lxx Interpretes ætatem mundi ſubduxiſſe. In ipſo enim τῶν Lxx antographo, ut collegimus, ita olim quoq; expreſſos fuiſſe numeros, præter illos, quos in diſſertatione exhibui teſtes, addo nunc, Demetrium, Eupolemum, Alexandrum Polyhiſtorem & Philonem hiſtoricum Judæo Philone antiquiorem. Omnes hi ante Chriſtum floruere, nonnulli æquales, aut fere, Lxx Interpretibus. Omnes hi in annis & ſpatijs Patriarcharum conveniunt, ut videre eſt ex fragmentis illorum, quæ exſtant apud Joſephum, Clementem Alexandrinum, & Euſebium. Sed & in univerſa temporis menſura conſpirant. Ab Adamo enim uſque ad Alexandrum Magnum numerãt aliquantum ſupra quinque annorum millia. Ecquid pluribus opus? Haud puto; tibi ſiquidem & alijs eruditis, etiam abſq; his, jam dudũ ſatisfeci. Si quis malit

pepo

pepo esse, quam homo, per me licet, ut patefacta veritate cum Massorethis deliret. Sed profecto nimium diu accinctum te detineo. Quæ itaque sequuntur, ea in itinere legas, aut ubi paulo fueris otiosior. Ne tamen in illis novum aut singulare aliquid exspectes. Imbellis adversarius forti mihi esse non permittit. Sua illi prodest infirmitas, qua sola ictus nostros eludit. Quia alijs destituitur armis, festucas ac paleas triviales & scholasticum saltem in nos effundit pulverem. Utemur idcirco leni flabello, usuri etiam flagro, si porro molestus esse pergat. Vale Vir Illustrissime, & rem patriæ feliciter gere. Hagæ xviij. Maij CIↃ. IↃ. LIX.

CASTIGATIONES
IN
PRÆFATIONEM
AD LECTOREM.

PRoponis hic argumenta quæ faciunt pro utraque sententia; primo quidem illa quæ nos ad confirmationem calculi nostri adtulimus, deinceps vero ea quæ vulgarem Hebraici codicis supputationem adstruere videntur. Ordo exigit ut tuam præmittamus opinionem priusquam nostram confirmemus. Sic itaq; rationes tuas constringis quas mox latius explicas: *Qui numeros in Codicibus Hebræis incorruptos adserunt, versionibus Syriaca Thaddæi Apostoli, Chaldaica Onkelosi, Latina Hieronymi, Codicibus Euangelistarum antiquissimis, Beroso Babylonio, Philone Iudæo, & annalibus ac epochis earundem gentium, sententiam suam confirmant.* Examinemus singula, ac videamus ecquid hic sit, quo Massorethicam Chronologiam stabilire possis.

Primum itaque locum tribuis versioni Syriacæ, quam omnium antiquissimam & optimam vocas, *& cujus in Ecclesia Christi auctoritas veneranda semper fuit. Nam quod antiquitatem spectat, prior ejus pars usque ad Prophetas translata fuit jam circa annum mundi* 3000, nempe, ut mox subjicis, ab Hiramo Rege Tyri. Mira narras, cum ab Hiramo, illo Salomonis amico, libros Sacræ Scripturæ Syriace versos existimas. Quid demum non credet, qui tales Syrorum & Judæorum credit fabellas. Unum nempe hoc nescivit Bochartus, qui tanto cum labore, ac tanto eruditiorum appalusu veteris linguæ Phœnissæ fragmenta collegit: is inquam nescivit extare etiamnum tam multos

veteris Testamenti libros, antiqua Phoenicum lingua ab Hiramo translatos, è quibus tota eorum lingua possit integrari. Cessent itaque tandem aliquando eruditorum lites de veteri lingua Cananæa seu Phoenicia, repertus est tandem homo qui hanc possit controversiam dirimere, nempe is jubet, ut lingua qua olim Phoenices & Cananæi usi sunt, eadem sit atque illa, qua nunc utuntur Maronitæ. Hæc qui admittit, idem non difficulter admittet puto, reliquam Sacrarum literarum partem, hoc est Prophetas & Euangelia, translatam esse ab Abgaro Rege & Thaddæo Apostolo, quemadmodum tu ex *Iesudad Mesopotamæo* (Mesopotamite aut Mesopotamio dicere debueras) ostendere conaris. Verum si hoc sit, cur ergo non conveniunt vocabula Syriaca, quæ in novo testamento occurrunt, cum ijs quæ vulgatæ Syrorum versioni inseruntur? Hinc adparet, verum esse quod multi suspicantur, versionem Syriacam tam novi quam veteris Testamenti, longe esse recentiorem atque vulgo arbitrantur, nec posse vel Abgarum vel Thaddæum habere auctorem. Jam vero quod nonnulli adfirmant Jacobum, qui Concilio Nicæno interfuit, ac S. Ephraim commentarios suos edidisse in translationem hodiernam Syriacam, in eo omnino fucum faciunt veritati. Ut hoc adstruant, utuntur quidem auctoritate Gregorii Nysseni, Theodoreti, Chrysostomi, Sozomeni, ac aliorum; verum si quis illos consulat, nihil tale inveniet. Qui cordate de hoc argumento scripsere, fatentur versiones istas Syriacas multis in locis esse admodum vitiosas, utpote quæ concinnatæ sint ab hominibus qui nec satis Græcè nec Hebraicè scirent. Antiquiora quidem hujus translationis exemplaria expressa esse ex Græco exinde liquet, quod illa exhibeant obeliscos & asteriscos Origenis. Fabella de Hiramo, Thaddæo & Abgaro unanimiter exploditur, & sane ridicula est. Talibus commentis qui credit, is etiam credat Epistolæ Abgari ad Christum, & Euangelio Thaddæi

Syro Interpreti ſuccedunt paraphraſes & verſiones Chaldaicæ. De Paraphraſi Jonathanis in Penteuchum, quam recens & quam nugatoria ſit, monuimus in ijs, quæ ad cap. IV. annotavimus. Supereſt itaq; Onkelos, quem LXX Interpretibus vel æqualem vel ſuperiorem facis. Tempus eſt ut te expergiſcam. Scito itaque utrumque eſſe falſum, nec Onkeloſum eſſe tam vetuſtum quam tu affirmas, nec illum auctorem eſſe paraphraſeos Chaldaicæ. Primum videamus quid nominis ſit Onkelos. Nulli hoc melius expediant, quam ipſimet Judæi. R. Azarias ſcribit; *qui Babylonia dialecto Onkelos dicitur, is Hieroſolymitana vocatur Aquila.* Sed & per totum Thalmudum qui modo Aquila dicitur, is alibi Ancelos vel Onkelos appellatur. Idem itaque nomen eſt אונקלוס & Ἀκύλας. Jam vero Aquilam proſelytum omnes faciunt, ſimiliter & iſte à Rabinis vocatur אונקלוס הגר. Judæi vel Simeonis vel Akibæ hunc diſcipulum fuiſſe ſcribunt. Idem de Aquila ſcribit Hieronymus ad cap. VIII. Eſaiæ. Jam vero conſtat Aquilam ſub Adriano floruiſſe: ipſum hoc complures è Rabbinis faciunt, ac inter alios autor Iuchaſin, qui ad Trojani & Adriani ſeculum ætatem Onkeloſi refert. Nullum itaque dubium de nomine & ætate Onkeli vel Anceli vel Aquilæ relinquitur. Ipſe nunc judices an recte caculum iniveris, quum Aquilam antiquiorem feciſti LXX Interpretibus. Iam alterum, quod promiſimus oſtendamus, nempe paraphraſin illam Chaldaicam, quæ hodie tanto apud Iudæos & Judaizantes eſt in pretio, non eſſe vel Aquilæ, vel ut ipſi dicunt Onkeloſi. Primo quidem illud, nec verum, nec veriſimile, Aquilam natione Ponticum, quique ſero admodum literas Hebraicas didicit, ſimul quoque didiciſſe Chaldaicas, ac tantum in ijs profeciſſe, ut paraphraſin ſcripſerit. Sed & hoc quoque efficaciſſimum eſt argumentum, unde Aquilam non eſſe auctorem Chaldaicæ paraphraſeos manifeſte liquet, quod paraphra-

 ſis

ſis hæc longe recedat à verſione Aquilæ Græca. Si quis conferat vel priora Geneſeos capita non modica ſtatim occurret diſcrepantia. Verba Caini ad Abelem fratrem quæ & in Hebræo codice & in verſione Aquilæ deſunt, exſtant in paraphraſi Chaldaica. Quandoquidem ergo Onkelos idem eſt qui Aquila, iſte vero Aquila non ſit auctor paraphraſeos Chaldaicæ, ſupereſt ut paraphraſis hæc incerti auctoris & temporis eſſe dicatur. Uti autem non nimium recens eſſe poteſt, utpote cujus meminerint complures Thalmudici ſcriptores, iique ſatis antiqui; ita neque valde vetuſta eſſe poteſt, cum nec Origenes, nec Hieronymus, nec ullus vel Græcus vel Barbarus qui quidem annis mille non ſit recentior, ullam unquam hujus paraphraſeos mentionem fecerit. Concludamus igitur Paraphraſtas & Interpretes omnes Chaldeos non niſi ſexto poſt Chriſtum ſeculo, aut ſerius, floruiſſe; Nec nos decipiant aut Judæi aut Chriſtiani Judaiſtæ, qui ut aliquid haberent, quod omnium antiquiſſimæ LXX Interpretum verſioni opponerent, ſplendida iſta nomina Hierami & Abgari regum, Thaddæi Apoſtoli, Ionathanis item & Aquilæ ſunt commenti. Solemnem hunc Rabbinorum fuiſſe morem, non diffitetur autor libri Iuchaſin, qui multis docet exemplis, uſitatum eſſe genti ſuæ, ut libros iis adſcribant, qui longo ante vixerint tempore.

Argumentum quod ex verſione Hieronymi producis, id non facit ad rem, & omnino nullius eſt pretii. Quia in Hebraicis codicibus Cainan iſte deeſt, ideo ut multa alia, ita quoque hunc in verſione ſua omiſit Hieronymus. Tantum autem abeſt, ut negemus Hieronymi ætate Cainanem defuiſſe in exemplaribus Hebraicis, ut contra adfirmemus ne Origenis quidem ſeculo amplius in illis comparuiſſe. Græcæ enim τῶν LXX verſioni obeliſcum appinxerat Origenes (ut ad cap. IV. docuimus) quia illa de Cainane verba deerant in exemplaribus Hebræis. Quod autem ſubdis, *Hieronymi*

nymi ætate Hebræos codices cum Syriaca & Chaldaica versione in annis plane consentientes fuisse, id valde est facetum. Ponis qualitatem ante quidditatem, ut vulgo loquuntur. Tantum enim abest ut versiones illæ, cum Hebraico codice convenerint, ut Hieronymo vivente ne exstiterint quidem.

Quartum argumentum petis ex codicibus Euangelistarum antiquissimum, *in quibus nullus adparet Cainan.* Imo unus tantum toto orbe repertus est hactenus codex qui illum non agnoscit. Sed agnoscunt illum mille codices & quidem illo Bezæ antiquiores. Vide quæ diximus ad cap. I V.

Provocas dein ad Berosum Babylonium, quem dicis *adornasse historiam suam ex Chaldaica Mosis versione.* Imo Berosus mille annis antiquior est paraphrasi Chaldaica. Antequam statueres, Berosum Paraphrasin Chaldaicam esse secutum, ostendere debueras Paraphrasin istam fuisse. Cum vero etiam Beroso ignotum fuisse Cainanem adfirmas, plurimum te tuus Armachanus fefellit. Si dixisset Berosus Abrahamum decimum esse à Noacho, jam locum habuisset argumentatio isthæc: sed vero ille Abrahamum decima post diluvium ætate collocat.

Sextum apud te argumentum facit Philo Iudæus, cui ignoratum fuisse Cainanem adfirmas. Sed sane etiam hic mirum in modum falleris. In toto Philone Iudæo, qui ubique LXX Interpretes fideliter est secutus, nihil tale reperias. Sed hausisti hoc ex nugatore illo, cujus libellus de biblicis antiquitatibus, sub Philonis nomine sæpius una cum delirijs Annij Viterbiensis in lucem prodijt. In illo Arphaxati filius dicitur fuisse Sale, non Cainan.

Sequuntur dein apud te Chaldæi: nam & hos quoque ad Masorethicum calculum confirmandum producis, idque auctaritate Armachani, qui dicit Chaldæos anno post diluvium 115 non tantum fuisse, sed etiam jam vacasse astro-

nomiæ. Certe magnum illum venatorem Nimrodum quidvis potius quam sidera esse venatum existimo. Vide quanto melius nos hoc tempus ad Tharam & Abrahamum retulimus, in cujus ætatem initia Astronomiæ referunt Berosus, & ex illo Eupolemus, Philo Iudæus, Iosephus, alijque, ac ipsi quoque Ægyptij, cum à Chaldæis, hoc est ab Abrahamo, astronomiam se didicisse fatentur. Quam vero absurda sit Armachani Chronologia Chaldaica, cum tot Reges, & octo integra secula nullo auctore expungit, ut illorum æram cum sua componat, satis ut opinor manifeste liquet ex ijs, quæ diximus ad cap. VIII. & X.

Veniamus ad Ægyptios, nam & hi in castris tuis octavo loco militare tibi videntur: nempe quia Constantinus Manasses scriptor semibarbarus, ab Abimelecho usq; ad finem regni Ægyptiaci numerat annos 1663. Tot enim anni ab Abimelecho seu Abrahamo usque ad destructionem regni Ægyptiaci colliguntur in Chronico Eusebij. Armachanus autem non perlecto integro loco, contra fidem omnium historicorum, adeoque ipsius Constantini Manassis, finem regni Ægyptiaci retulit ad tempora Cambysis, principium vero ad annum post diluvium 160. Hanc sententiam si tueri velimus, dicendum Abimelechum primum fuisse Ægyptiorum regem. Vide, bone vir, qualia tu probes somnia.

Ultimum testimonium & argumentum è Serum Chronologia petis, & ut hos quoq; calculo Masorethico consentire facias, sex minimum secula à tempore illorum historico aufers. Sed quam crassũ commiseris errorem ex eo, quod non intellexeris verba Martinij Iesuitæ, adeo, nisi fallor, clare ostendimus, ut ne ullum quidem habiturus sis effugium.

Si itaque Syrus & Chaldæus paraphrastæ Origene sint recentiores, quando nempe jam numeri in Hebraicis exemplaribus erant corrupti; si Hieronymi & Cantabrigensis manuscripti auctoritas nulla sit; si Berosus agnoscat Cainanem

nem; si Philonis antiquitates meæ sint impostura; si Chaldæorum, Ægyptiorũ & Sinensum antiquitates sex minimũ seculis excedant æram Massorethicam; corruunt ad unũ omnia tua argumenta, adeoq; nihil superest, quo sententiam tuam tueare, præter auctoritatẽ Massorētharũ? nam quod ad Copticas, Æthiopicas & Armenas provocas versiones, miror quomodo ex his aliquod sententiæ tuæ præsidium quæras. cum constet omnes has versiones, æque ac Syriaca & Chaldaica, diu post Origenem esse concinnatas. Atqui jam ante Origenem in annis vitiatus erat codex Hebraicus, ut jam sæpius monuimus. Noli itaque in hic aliquid spei collocare, quin potius omnes istæ versiones nostram in annis confirmant sententiam. Exstat enim iste Cainan non tantum in pentateucho Coptico, verum etiam in antiquissimo Euangeliorum codice, qui penes me exstat. Æthiopes autem annos computant ut Græci. Armenorum pleræque Scripturæ Sacræ ex Græco sunt translatæ, ac in ætate mundi conveniunt cum Ecclesia Græca. Vides itaque, bone vir, quam ipse tuis argumentis obruaris undique, quamque ne ipsa quidem Salus te servare possit, nisi longe melioribus armis instructus in campum prodeas. Ipse nunc judices licet an Christianus animus acquiescere potius debeat Syriacis ac Chaldaicis paraphrasibus, quarum nulla apud antiquos mentio, ne apud Judæos quidem; quam LXX Interpretum versioni, cujus veneranda fuit auctoritas etiam antequam Christus nasceretur, quæ sola nota & recepta fuit in tota primitiva Ecclesia, cujusque inviolata & nunquam interrupta auctoritas ab Apostolicis temporibus usque in hæc tempora multis testium millibus confirmata, apud omnes totius Orientis Christianos etiamnum perdurat.

Hactenus tuis respondimus argumentis; nunc videamus an felicius aliena oppugnes, quam tua defendas. Primum itaque in quos impetum facis, illi sunt LXX Interpretes. Horum

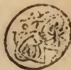
versionem dicis non exstare, illam enim, quæ vulgo circumfertur esse ignoti auctoris, plurimumque discrepare ab antiqua illa translatione. Itaque passim in hanc versionem inveheris, ac eam omnium pessimam, meram Rhapsodiam, & Chaos appellas, forsan & diabolicam, quippe calculum Chronologicum, qui ex horum Interpretum sententia exsurgit, diabolicum nominas. Nempe ut alibi ita quoque hic Armachanum secutus es: verum quæ ille caute & modeste suspicatur & proponit, ea tu ne intellecta quidem, audacter, ne dicam stolide & furenter, affirmas. Nimius ille fuit in moderanda LXX Interpretum auctoritate, nunquam tamen adeo abusus est suo calamo, ut in versionem, quam divinitus inspiratam fuisse jam ab Apostolicis temporibus tota credidit Ecclesia, intemperanter adeo debaccharetur. Sed quid verbis opus? Annos Patriarcharum & ante & post diluvium, quemadmodum nos exposuimus, ita quoque conceptos fuisse in ipso LXX Interpretum autographo clare adeo docuimus, ut ne ipsa quidem impudentia quod opponat habeat.

Samariticum codicem inepte & hic & passim vocas Samariticam versionem. Videris mihi in tenebris micare quandocunque de versione & codice Samaritarum loqueris. Neutrum enim vidisse te puto.

Sequentia adeo sunt acuta, ut vel ex ijs solis ingenium tuum satis colligi possit, cum dicis *Annales Chaldæorum, Ægyptiorum, Sinensium manifeste falsos esse, in certiori autem epocha manifeste cum Moyse convenire.* Quænam illa certior epocha? Nempe si patiantur sex integra secula à Chronologijs suis auferri: Hoc si fecerint jam Chronologia ipsorum sancta erit ac Mosaica. Sin autem hoc facere recusent, & ipsi diaboli, & Chronologia ipsorum diabolica te jubente vocabitur.

Isaaci

ISAACI VOSSII
CASTIGATIONES
AD SCRIPTUM GEORGII HORNII DE ÆTATE MUNDI.

AD CAPUT PRIMUM.

Uamvis otio abundem, ac jam dudum in tanta nugarum copia, quibus ſeculum redundat, faſtidioſus eſſe deſierim, adeo tamen graviter iſtam qualumcunque temporis fero jacturam dum tibi vacare cogor, vir optime, ut non niſi confirmato ſtomacho ſcriptum tuum pervolvam, & quod moleſtiſſimum eſt expendam. Immunda loca vel tranſire ſolum inamœnum eſt; at vero diu illis inhærere, ſordes movere & evertere, non emunctarum narium, ſed ſcarabeorum eſt proprium. Libenter itaque ignoſces ſi in rure tuo minus diu moratus fuero, nec indignaberis ſpero quod labores tuos inficeto indigitem vocabulo: ſcis enim ut olim apud Macedones,

ita nunc Batavos, rebus verba aptari ſimilia. Interim ſi hæc mea libertas, aut ſi mavis ruſticitas, te offendat, eſt quod viciſſim tibi gratulere, pro ingentibus quas pro diſſertatione refero tibi gratias, ac quod non parum ex ea profeciſſe me ingenue apud te fatear. Siquid enim in calculo noſtro minus ſolide dictum aut demonſtratum poterat videri, id tu argumentorum tuorum pondere & efficacia ita confirmaſti, ut omnem prorſus dubitationem ſuſtuleris; adeo quidem, ut tuum legiſſe ſcriptum, hoc ſit noſtrum adprobaſſe. Ne autem exiſtimes hæc à me minus ſincere dici, ſequamur ordinem tuum, ac retexamus ſingula argumenta.

Quia nempe dixeram, ut fidei ita quoque temporis principia ex Moyſe eſſe petenda, tu ſic ordiris; *Cùm mundum, non ab æterno extitiſſe, ſed in tempore à Deo creatum, monumenta ſacra teſtentur, initia ejus inveſtigantibus, ex ſolo Moſe, ut fidei, ita quoque temporis, petenda ſunt principia; idque apud omnes Chriſtianos in confeſſo hactenus fuit.* Immanem hic committis ſolœciſmum: *initia ejus inveſtigantibus petenda ſunt principia.* Nonne hoc tantumdem eſt, ac ſi quis diceret, *intia ejus inveſtigantibus inveſtiganda ſunt initia?* Sic ſcribere debueras; *Cùm mundum non ab æterno exſtitiſſe, ſed in tempore à Deo creatum monumenta ſacra teſtentur; ut fidei, ita quoque temporis ex illis petenda eſſe*

principia apud omnes Christianos in confesso hactenus fuit.

Sequens periodus non uno laborat vitio, sed hoc crassum imprimis, quod dicis Hebræam linguam authenticam esse originalem: Samaritanam vero & Græcam traduces. Quam turpe te tam multa de Samaritarum codice & lingua garrire, & tamen nescire linguam Hebream & Samariticam esse eandem, ac ne dialecto quidem discrepare, sed sola literarum forma.

Sed nec tertia, nec quarta, nec sequentium periodorum ulla est, que nęvo careat. Ne vero minutijs diu nimis immoremur, videamus an argumenta quæ adfers pro te faciant, Provocas ad providentiam divinam, per quam firmiter statuendum esse dicis, *depravationem codicum Hebræorum nec admissam fuisse, nec potuisse admitti, sive per fraudem Judæorum, sive per incuriam librariorum.* Non sic loquuntur, qui cordate de hac quæstione scripserunt. Agnoscunt illi à Judæis, corrupta esse cum alia de Messia loca, tum præcipuè illum qui occurrit Psalmo XXII. 17 *Foderunt manus meas & pedes meos.* Agnoscunt quoque illi incuriam librariorum, neque enim aliunde originem habere potuit magna illa variarum lectionum copia, sed addunt illi discrepantias istas esse minoris momenti & non versari circa res fidei Christianæ necessarias. Si &

ipſe ſic eſſes locutus, nemo te merito reprehendere potuiſſet. Sed quid verbis opus? ipſe temetipſum deſtruis paulò pòſt, cum agnoſcis, *eſſe in verbis quibuſdam & literis diſcrepantias.*

Locus Philonis minime ſententiæ noſtræ adverſatur. Eſto ut exemplaria Hebraica immunia fuerint ab omni corruptione non tantum Philonis ætate, ſed etiam tempore Joſephi & excidii Hieroſolymitani. Negat tamen hoc ipſum Capellus. Illud iuſitiari nemo poſſit, poſt everſionem templi diſperſionemq; Judæorũ, ex negligentia librariorũ multos natos eſſe errores. Pergis dein ſic; *Acceſſit ad hanc Judæorum in conſervando ſacro codice religionem, ſtupenda Maſſoretarum deligentia*, *qui etiam ſingulas literas in cenſum retulere, & ſi quæ corruptelæ in quædam exemplaria irrepſerant, ex correctisſimis & indubitatis ipſi in perpetuum ſuſtulerunt.* Mirificum argumentum; quia nempe Maſſoretæ ante duo, tria & quatuor ſecula, etiam ſingulas literas numerarunt, ideo non potuerunt ante quatuordecim & quindecim ſecula vitia à librarijs Judæis committi. Huic ſimile fuerit, ſi quis dixerit, quia Nizolius omnia vocabula Ciceronis collegit & numeris alligavit, ideo non potuiſſe librarios qui libros ejus deſcripſere ante mille & plures annos vel in

uno

uno verbo peccare. Ausim adfirmare te poma aut nuces cogitasse cum hæc scriberes. Vide ne decipiare, bone vir. Nisi enim res tuas prius quoque numeraveris, nihil efficies etiamsi millies postea numeres. Sed & hoc quoque ex Judæorum quorundam sententia non rectè adfirmas, *Mazoretas stupenda diligentia singulas litearas in censum retulisse*. Velle tale quid præstare in tanta codicum Hebræorum discrepantia, ea demum stulta fuerit diligentia. Vel ipsum Dei nomen quoties in S, literis occurrat, si inquiras, non convenient inter se Judæi orientales cum occidentalibus.

Illud vero prorsus absurdum, Massoretas ex correctissimis & indubitatis exemplaribus Hebraici codicis corruptelas in perpetuum sustulisse. Unde ista indubitata exemplaria in Massoretarum manus delata sunt? An ipsum Mosis nacti sunt autographum? Si hoc sit, cur ergo de veritate hujus aut illius lectionis usque ad verbera & sputum inter se digladiantur Judæi? Vide quam multa absurda non in unum tantum caput, sed in eandem etiam congesseris periodum, tanquam si perinde tibi esset quid diceres aut scriberes, dummodo aliquid dicas aut scribas. Ut autem cognoscas non hic tuam subsistere inscitiam, pergamus ad cætera.

Dixi Samaritanos ſcripturam & characteres ſervare, qui jam inde à Moyſis temporibus in uſu fuere. Tu adſertionem hanc temerariam eſſe adfirmas,& hoc vocas ipſi Moyſi velle illudere. Imò inſcitia &impudentia eſt ſumma,velle hoc negare. Quid clarius teſtimonio Hieronimi in prologo galeato,&deniq; ad annum Euſebij M.D.LVIII. Nec ipſi hoc diffitentur doctiores Rabbini, Moſes Gerundenſis, Joſephus Albus,& alij. Clamant id ipſum nummi veteres Hebræorum, omnes Samaritanis literis inſcripti. Quid ad hæc alij? mera ſomnia & deliria. Sanè Scaliger eos qui negant Moyſem legem ſuam Samaritanis exaraſſe literis ſtultos & aſinos vocat.

Jam dudum exſpectabam ut argumentum aliquod clarum & minime triviale ad probandam perpetuam illam Hebraici codicis ſinceritatem depromeres, verum tu illo relicto, quaſi cæco percitus furore in LXX. interpretes plumbeum ſtringis mucronem:Hinc tranſis ad Criticos,quia nempe ipſe es ἀκρίτος,inde ad Chaldæorum Saros,tandem concludis te vulgarem calculum defenſurum contra quoſvis,Deo deliriis tuis favente.

AD CAPUT II.

HOc capite promittis ostensurum te numeros non esse corruptos in codicibus Hebræis. Facis id pari successu ac superiori capite. Multa dicis, sed nihil aut adstruis, aut destruis. Ut tamen aliquid dicere videaris, vide quam stulta promas.

Fl. Josephum omnium sui seculi Hebræorum longè eruditissimum, qui legem Moysis in Synagoga Hebraice interpretatus est, qui Historiam belli Judaici antequam Græce scriberet, lingua Hebræa edidit, uti ipse testatur; hunc inquam Iosephum Hebraice nescivisse.

Ex loco Beresith Rabba dicis nihil concludi posse. Non intelligis, bone vir, vim argumenti. Causam reddere debueras quomodo fieri potuerit, ut in hoc libro antiquissimo, maximæque apud Iudæos autoritatis, ac præterea in quibusdam aliis vetustis Rabbinorum scriptis, Adam per 130. annos à conjuge abstinuisse dicatur, antequam Seth nasceretur.

Sed & aliud stuporis tui exemplum addamus. Ut ostendas Sethum natum esse anno Adami 130. sic argumentaris; *Pone Caneum & Abelem natos anno mundi*

mundi 10. vel 20. vel 30. vel si id nimis maturum videtur 50. aut 100. etiam Adami. Cainum cum occideret Abelem fuisse annorum vel 100. vel 50. vel saltem tali ætate, qua potuerit agriculturam, & Abel pastoritiam exercere: Cædem illam factam ante annum Adami 130. tot annis quot vis. Si vel biennio ante facta fuit, Adamus anno 130. Sethum generare potuit. Si igitur inter cædem Abelis & nativitatem Sethi intercedant anni saltem 2. vel etiam centum, tum conclusio Rabinica concidit. Magnas vero, vir optime, tibi ago gratias. Quandoquidem optionem dedisti, ut quod velim, eligam. Minimè quod largiris recusabo. Concedis ut Cain & Abel centesimo Adami anno nati sint. Concedis Cainum cum fratrem occideret fuisse centum annorum. Concedis item inter cædem Abelis & nativitatem Sethi annos centum. Habemus hic annos trecentos; atqui ducentos tantum & triginta postulamus. Magnas itaque tibi agimus gratias, verum tu caveto, ne fraudi tibi sit istæc tua liberalitas.

AD CAPUT TERTIUM.

CUm & ætatem & natale tempus. Mathusalæ ita liquide ostenderim, ut nemo vel paulo æquior non adquiescere debeat, non est ut aliquid ultra

ultra addamus. Stultum eſt argumentari illic, ubi rationi nullus vel eſt vel futurus ſit locus.

Sed quid minutias perſequimur? Ullumne majus inſcitiæ & impudentiæ exemplum poſſit excogitari, quam id quod hic denuo oſtendere conatur, Flavium Joſephum neſciviſſe linguam patriam, & nequidem inſpexiſſe codicem Hebraicum? Ipſe in vita ſua ſcribit ambulaſſe ſe per omnes Judeorum ſectas, jamque decimo quarto ætatis anno conſultum fuiſſe à Pontificibus & aliis Sacerdoribus de penitiori legum ſenſu. In fine antiquitatum, dicit excelluiſſe ſe in diſciplinis patriis præ cæteris Hebræis; Græcam vero linguam non niſi per Grammaticam addidiciſſe, accurata vero pronuntiandi ratione caruiſſe. Quin etiam Hiſtoriam belli Judaici antequam Græce ederet, jam Hebraica lingua divulgarat, ut ipſe in præfatione teſtatur. Hæc cum ita ſint, quid facias illis qui negant Ioſephum Hebraice ſciviſſe?

Videamus autem argumenta unde hoc efficere conantur. Abel Joſephus luctum interpretatur. Atqui hodie in Hæbræo codice legitur הבל quod vanitatem ſignificat, non אבל quod luctum notat. Sed oſtendere debuerant, uti nunc ita quoque olim ſcriptum fuiſſe in Hebraico exemplari. Non

Iosephus tantum, sed & Origenes ad Mathæum nomen Abelis sic interpretatur. Imo & Eusebius, Theodoretus, alijque compures è patribus hoc vocabulum sic reddidere. Et ratio nominis multo illa altera est manifestior.

Quæruut qua lingua Geon vel גיחון significet ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον. Respondeo Hebraicum esse vocabulum & derivari à radice גיח *prodire*, *erumpere*, idem prorsus quod ἀναδιδόναι. Jam vero quare Iosephus dicat Nilum ab oriente profluere, & hoc quoque expediam. Nempe jam inde à temporibus Alexandri magni complures e veteribus, anteqnam Oceanus Indicus esset patefactus, crediderunt Nili fontes esse in India. Sic Virgilius, sic Lucanus, sic complures alij ex antiquis arbitrati sunt, ut ad Melam docuimus. Nunc quoque addo Manilij testimonium, cujus versus haud procul ab initio operis à nemine intellectos adscribam.

Qui domuere feras gentes oriente sub ipso,

Quas secat Euphrates in quas & Nilus inundat.

Sed profecto hæc esca non facit ad stomachū tuū.

Etiam in nomine Euphratis ignorantiæ à te accusatur Iosephus, quia nempe scripsit φορὰ significare σκεδασμὸν ἢ ἄνθος, ac si פרח legeretur in exemplari Hebraico. Quamvis velle te eruditiorem red-

reddere, id sit testudini alas ad volãdum aptare: dicam tamen. Sic itaque habeas, Euphratem à Chaldæis dici Phorat à radice פרת vel פרט. Prius Chaldaicum est, alterum vero Hebræum. Ubi enim ט habent Hebræi, istic Chaldæi habent ת & contra. Duas vero significationes habet id vocabulum, nam & diffusionem seu dilatationem notat, ac præterea fimum. Dico itaque pro ἄνθος apud Iosephum legendum esse ὄνθος vel ὄνθον, utrumque enim probum est juxta leges veterum Grammaticorum. Iam vero sive hoc; sive illud amplectaris etymum, valde utrumque est conveniens. Cum enim Tygris ubique sit angustus & celer; Euphrates contra late exundat, ac late adjacentes stercorat agros.

Rectè quoque Iosephus Δίγλαθ interpretatur τὸ μετὰ στενότητος ὀξύ. Nempe abato ת in initio more Chaldaico דקל pro חדקל. Iam vero חד Chaldæis *acutus*, ὀξὺς, pro quo Hebræi dicunt חדד. Solent enim Chaldæi cum eadem radicalis litera bis occurrit unam elidere. Similiter pro קלל dicunt קל, id est paucus, exiguus, στενός. Recte itaque Iosephus qui Chaldaici fluminis nomen Chaldaice extulit, ac ut debuit interpretatus est; Tu vero ridiculus qui Iosephum Hebraice nescisse adfirmas.

De Samaritanis literis miras promis nugas, cum dicis illas non multum discrepare ab Hebræis, & esse illud discrimen, *Non tam in literarum substantia* (formam dicere voluisti) *quam compendio scribendi.* Inter tot Iudæos, qui in nostris vivunt terris, quique Hebraice ac Chaldaice norunt, nullum invenies, qui vel unam Samaritanam possit adsequi literam.

Ex loco Kircheri non video quid efficere velis. Iam ante quatuordecim sæcula nævi aliqui exstitere in codice Samaritico. Non mirum est temporum injuria & auctoritate Codicis Hebraici multiplicatos esse interea errores.

AD CAPVT IV.

NEgas te velle ea repetere quæ jam centies ab alijs recocta sunt, & tamen repetis. Quia vero magnum quid nobis promittis, si satisfaciam rationibus eorum, qui Cainanem ex Euangelijs expungendum censent, libenter tibi morem geram, non quod te adsensurum sperem (hoc enim si conarer efficere, adæquata captui tuo essent colligenda argumenta) sed quod existimem non ingratum fore apud veritatis amantes, si celebrem jam

dudum quæstionem composuero ac simul antiquam & vulgarem Euangelij & Lxx. Interpretum lectionem confirmavero. Quamvis autem ratio alium exigat ordinem, quam ipse tenueris, ne tamen putes, me in nullo velle tibi gratificari, sequar vestigia tua.

Recte itaque dixi fidendum exemplaribus. Tu reponis, *ergo expungendum esse Cainanem, quia vetustissimus Codex Bezæ eum non habuit, ac item alius Cantabrigiensis scriptus ante annos* M. CC. Mire te perspicacem esse oportet, cui unum exemplar geminum comparuerit. Vide quam male Armachanum tuum legeris: is enim ubi de Cainane agit, unum eundemque esse docet codicem, quem tu hic distinguis. Suum enim exemplar Cantabrigiensi Academiæ dono misit Beza.

Iam vero, licet in innumeris & novi & veteris testamenti exemplaribus nomen istius Cainanis abesset, quod tamen falsum, nullum tamen exinde peti posset argumentum. Ratio enim manifesta esset ex eo, quod Ecclesia calculum Africani & Eusebij adprobarit & secuta sit; adeoque miror non plura reperiri exemplaria, in quibus Cainanis nomen expunctum sit.

Locum Berosi, cum dicit Abrahamum δεκάτῃ γενεᾷ

νεᾶ post diluvium fuisse male interpretaris, cum dicis initium sumẽdum à Semo, ita ut ille primam faciat γενεάν. Atqui Semus toto ante diluvium seculo natus est. Profecto nescis quid sit γενεά. Est nempe γενεὰ spatium quod duas sibi invicem succedentes interjacet nativitates. Latini ætatem vocant. Ac sic apud Matthæum, & alibi in Sacris literis vertere debuerant hoc vocabulum: male enim *progeniem* aut *generationem* reddidere, ac si idem esset γένεσις & γενεά. Ante diluvium itaque decem γενεαί. Prima γενεὰ comprehendit tempus quod ab Adami creatione usque ad natum Sethum effluxit. Decima γενεὰ est spatium quod à natali anno Noachi usque ad natales Sem, Cham & Japheth exspiravit. Post diluvium uno tantum anno elapso, natus est Arphaxat. Prima itaque γενεὰ post diluvium continet spatium, quod nativitatem Arphaxat & Cainanis intercedit. Tempus quod à Cainane nato, usque ad natales Salæ effluxit, secunda est γενεά. Decimam itaque γενεὰν sive ætatem efficit intervallum à Thara nato usque ad Abrahamum. Similiter accipiendæ apud Matthæum XIV γενεαὶ, quas tu stupide nimis genealogias appellas. Primam ætatem conficit spatium ad Abrahamo ad Isaacum: decimam quartam vero, tempus quod ab ortu Jessæ ad natum Davidem

dem exſpiravit. Vide quanto noſtra Arithmetica aptior ſit tua.

Hinc quoque corruit argumentum Armachani quod ex Origene ad Iohannem tract. 20. petere conatus eſt, cum dicit, *Abrahamum à primo homine vicesimum natum eſſe, decem enim γενεὰς eſſe ab Adamo ad Noe, & decem à Noe ad Abraham.* Primus nempe qui Cainanem non numerandum cenſuit, quamvis expungere non fuerit auſus, is fuit Origenes. Hic itaque ut prætermiſſo Cainane xx. γενεὰς ſive ætates efficeret ab Adamo ad Abrahamum, ſecundam ætatum decada non auſpicatus eſt à Diluvio, quemadmodum fecere Beroſus, Eupolemus, & Alexander Polyhiſtor, ſed ab Noacho: Inter Noachum enim & Abrahamum excluſo Cainane decem intercedunt ætates. Hactenus quidem bene, ſi ſic numerare libuerit. Sed quomodo ab Adamo ad Noachum decem aliquis efficiat ætates? Primam ætatem facit ſpatium quod effluxit à formatione Adami ad natum Sethum: nona itaque erit ætas tempus quod elapſum eſt à natali Lamechi uſque ad natalem Noæ. Deeſt itaque una γενεὰ, niſi dicamus illam exſpiraſſe antequam Adamus eſſet. Hoc autem abſurdum.

Pergis dein ſic argumentari; *ſi credendum auctoritati*

eum pro cute corporis ipſorum. Cap. 4. 1. *Et Adam cognovit uxorem ſuam.* Ionathas; *Cognovitque Adam uxorem ſuam prægnantem eſſe à* Samaele *genio, è quo concepit & peperit Cain, qui ſimilis erat ſupernatibus, non infernatibus*&c. Confer cætera & plura ac ſtupenda magis invenies diliria. Et hæc tamen eſt illa paraphraſis, quam tu non dubitas præferre divinæ Lxx Interpretum verſioni: illæ inquam verſioni, qua per tot ſecula univerſa Chriſtiana Eccleſia, ac ipſi etiam uſi ſunt Apoſtoli. Onkeloſi paraphraſin quod adtinet, illa aut ejuſdem eſt ſeculi, aut certe non multo antiquior. Vide quæ ſuperius monuimus.

Cum apud Joſephum Cainanem expunctum eſſe docuerim, idque ex ſerie annorum manifeſte liquere dixerim; ſtolidum eſt id quod quæris, quo argumento & cui bono ſic credam.

Sequens argumentum tuum hoc eſt, *quod Philo Iudæus, Ioſepho antiquior & doctior hunc Cainanem omittit.* Non Philonem, ſed Annium Viterbienſem dicere dubueras. Ex illius quippe Biblicis antiquitatibus hæc hauſiſti. Vide, bone vir, qualem ſcriptorem Ioſepho & antiquitate & doctrina præfers.

Urges dein conſenſum Eccleſiæ, ac Cainanem expungendum eſſe pronuntias. Ut vero oſtendas eum nec in Lxx Interpretum verſione, nec in Euan-

gelio Lucæ olim exſtitiſſe, adfirmas Cainanem iſtum ignotum fuiſſe Euſebio, Theophilo Antiocheno, Julio Africano, Epiphanio, & Hieronymo. Quot nomina, totidem errores hic commiſiſti, dum temere alios deſcribis. Incipiamus ab antiquiſſimo, nempe à Theophilo Antiocheno. Quod itaque dicis huic ignotum fuiſſe Cainanem, id omnino eſt falſum. Quamvis enim in illo non compareat, manifeſte tamen olim fuiſſe ex eò colligi poteſt, quod à diluvio ad nativitatem Iſaaci numeret annos 1150. Totidem annos huic ſpatio adtribuit quoque Clemens Alexandrinus. Unde quid ſequatur ſatis perſpiciet, qui non ſiniſtre ſapit.

Supereſt ut doceamus iſtum Cainanem non ignoratum fuiſſe Africano, Euſebio, & Hieronymo, ſed ſtudio prætermiſſum. Quamvis ex ipſo Euſebio, ac præterea ex Auguſtino, Syncello, alijſque id ipſum demonſtrare poſſimus, ſupervacuum tamen exiſtimamus multis probare id quod uno ſolo confici poteſt argumento. Cainanem enim hunc fuiſſe in illo LXX. interpretũ codice, quem operi ſuo inſeruit Origenes, locupletiſſimus teſtis eſt Gazæus Procopius, qui obelos & aſteriſcos omnes Origenianos, hoc eſt diſcrepantias Hebraicorum &

Græca-

Græcanicorum exemplarium collegit. Is itaque adfirmat locum LXX Imterpretum de Cainane obelo fuiſſe notatum. Verba ipſius Procopij hæc ſunt; ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ἔχει, ὡς Ἀρφαξὰδ τὸν Σαλὰ γεννᾷ, καὶ τὸ μέσον ῥητὸν ὠβέλισαι.

Quis jam negare audeat Cainanem hunc cognitum fuiſſe Origeni, quique non animadvertat cauſam, quamobrem Africanus, eumque ſecuti Euſebius, Hieronymus, Epiphanius, imo & magna pars Græcæ Eccleſiæ, in ætate mundi computanda, eum omiſerint? Non defuere tamen etiam ante Hieronymum qui factum hoc Africani & Euſebij caſtigarint, uti Anianus & Panodorus Ægyptij, quorum ſententiam ſecutus eſt Syncellus. Sed neque è recentibus, etiam illis qui Hebraicum ſequuntur calculum, deſunt qui graviter hoc nomine reprehendunt Africanum & Euſebium. Scaliger certe ſummam vocat ἀλογιστίαν, quod cum in ceteris ſecuti ſint LXX Interpretes, in ſolo Cainane diſſenſerint.

Profers dein locum ex Iſagoge Chronologica parentis mei, quo vulgarem calculum adſtruas. Quamvis autem cara & veneranda mihi ſit ejus memoria, liceat tamen mihi ab illo diſſentire, præſertim cum tam juſta id faciam cauſſa; ut nequaquam

 dubi-

visse hunc Cainanem. Scriptor is est Demetrius, qui historiam suam de regibus Judęorum perduxit usque ad initium Ptolemæi Philopatoris. Is itaque apud Eusebium de præparatione Euang. lib. IX. à diluvio, usque ad profectionem Jacobi in Ægyptum annos numerat mille trecentos & sexaginta. Nec vitiatos esse numeros ex eo liquet, quod ab Adamo ad prædictam profectionem colligat annos 3624. Hoc Demetrij loco persuasus etiam fuit Armachanus,& adeo quidem, ut fateatur, Cainanem etiam agnitum fuisse ante Christum. Nimis autem σφὸν φάρμακον est, quo huic malo occurrere est conatus. Putat namque duas jam ante Christum versiones universæ S. Scripturæ fuisse, priorem quidem LXX Interpretum fideliter,& ad verbum ex Hebraico expressam: alteram vero & ipsam quidem ex Hebręo codice translatam, sed longe liberiori stylo, fuisseque paraphrasin potius quam versionem. Priorem versionem incendio Bibliothecæ Alexandrinæ consumptam putat. Negat vero in ea existisse Cainanem, idque auctoritate codicis Hebraici hodierni, ac præterea Berosi. Verum quam male locum Berosi intellexerit, jam satis ut opinor ostendimus. In altera vero versione, seu paraphrasi potius Cainanem locum habuisse

buiſſe putat. Sed profecto ſecunda iſta verſio, tota eſt commentitia, & ut ſic dicam, imaginaria, cum, à tempore Lxx Interpretum, uſque ad Aquilæ tranſlationem, vel ipſius Origenis teſtimonio, nulla alia facta ſit ſeu verſio, ſeu Paraphraſis Pentateuchi. Sed & ſequentium S. Scripturæ librorum, quorum nonnulli regante etiamnum Philadelpho, alii mox poſtea fuere tranſlati, una tantum exſtitit verſio. Agemus de his ſigillatim alio loco.

AD CAPUT V.

HOc capite neſcio quas ratiunculas colligis, quibus oſtendas nihil ad rem facere ea quæ de proportione pubertatis ad reliquam vitam monui. Vin dicam aliquid quod ad rem faciat? Non mihi natus videris, bone vir, tractandis literis.

AD CAPUT VI.

QVamvis Philoſophi non ſit nugis reſpondere, ne tamen inhumanus tibi videar, pauca reponam. Quod itaque Herodoti γενεὰς ſive ætates, quarum unaquæque conſtituit annos 33 $\frac{1}{3}$, accommodas ad ætates Patriarcharum qui ante Abrahamum

mum fuerunt, in eo plurimum erras. γενεαὶ ante diluvium fuere duorum plus minus ſeculorum. A diluvio ad Abrahamum & Iſaacum dimidio fermè breviores ſunt factæ. Poſtea γενεαὶ fuere 60, dein, 50, 40, & tandem denique 20 annorum: Itaque γενεὰ Græcis Grammaticis aliquando eſt ſpatium 20, aliquando 25, 30, 33, nonnunquam etiam plurium annorum. Imo etiam 100 aliquando, uti eſt apud Theophraſtum, vel etiam 110 annorum intervallum continet γενεὰ; ut docet Phlegon. Recte itaque notatum Porphyrio, quanto vetuſtiores, tanto longiores eſſe γενεάς. Lex nempe eſt naturæ non in hominibus modo, verùm etiam in omnibus animalibus & plantis, ut quanto longior ſit vita, tanto quoque longiores ſint ſingulæ partes, è quibus vita conficitur. Non quidem ſemper contingit, ut ſibi longa ſit pueritia aut juventus, iſtic quoque diuturna ſequatur ſenectus, ſæpe quippe à cauſis externis turbatur naturæ ordo: verum illud perpetuum eſt, ut longam ſenectutem longa infantia, & longa precedat pubertas, ac ut partes reſpondeant toto. Frivolum vero eſt dicere primos Patriarchas potuiſſe, ſi voluiſſent, illa quoque ætate liberos gignere, qua nunc gignuntur. Cur nullum ejus rei exemplum habemus in S. literis? Cur toto illo ante

te

te diluvium tempore decem tantum γενεαὶ sive ætates fuere?

Falsum & absurdum esse dicis id quod dixi, longam vitam necessario longam præcedere pueritiam. *Nam*, inquies, *totum hoc libri arbitrii consuetudinis est.* Si falsum & absurdum sit id quod ego scripsi, & si vere & sapienter dictum sit, prolem gignere anno ætatis duodecimo, & vivere ad mille ferme annos, totum hoc liberi arbitrii & consuetudinis esse, verbum quod addam non habeo.

Dixeram Isaaci ævo quadragesimum ætatis annum pro juvenili fuisse habitum; Reponis, *Si pro virili dicas, concedam: de juvenili ætate nulla mentio.* Profecto nescire mihi videris quid vir sit. Non ætas aut conjugium facit virum, sed ipse generationis actus: nam facultas gignendi etiam in pueris esse potest, qui tamen propterea non sunt viri. Me vero rectè esse locutum si non tuapte sponte possis colligere, & alibi non legeris, at certè legisti apud Sulpitium tuum. Sic ille; *Tum Abraham Isaac filium juvenilis ætatis videns, siquidem tum quadragesimum annum ætatis agebat.*

Dixi juxta vulgarem calculum Noachum vixisse usque ad 58 Abrahami annum, Semum supervixisse Abrahamo 34 annis, & quod hac ratione Se-

mus

mus cognovisset 12 vel etiam 13 hæredem. Ut pagellam facias hic me reprehendis, ac sexaginta annos de hac summa auferendos esse mones, ac duos hæredes. Sed vero cum tempus natalium Abrahami 60 annis serius esse collocandum, ipse quoque significarim, minime ut puto opus erat hæc referre, nisi forte adeo me tyronem esse existimes, ut nescire me putes, quod uni summæ additur, id de altera esse auferendum. Dum vero me reprehendis, vide quam parum ipse tuum intelligas calculum, cum Semum quatuor annis ante nativitatem Jacobi & Esavi obijsse scribis. Non quadriennium sed decennium dicere debueras.

Fabellam Joannis de Temporibus explosam jam sępius ut calculo Massorethico opem feras, denuo in scenam producis. Huic seni addis quoque alterum, qui ante xx fere annos in Anglia obijt, qui novem aut decem regibus fuit æqualis. Verum non hoc, sed illud tibi probandum erat, aliquem unquam decimum quintum, vel etiam decimum vidisse nepotem. Alterum enim quin fieri possit, quis dubitat, cum etiam unus annus decem & plures aliquando absumpserit reges?

Sed profecto ecquis esset nugarum finis, si illa quę subduntur Ectenum, Lelegum, aliarumq; gen-

tium quæ vocat regna excuterem? Sed & illa quæ mox ſequuntur de Noacho, quod ille in Italia fuerit Saturnus, in Sinis Vitey, alius alibi, quam ſunt ſtolida & inepta? Profectò iſte Noachus merus fuit lycanthropus & merum ſpectrum, ſi tam diverſis temporibus & locis ſe videndũ præbuerit. An non animadvertis, bone vir, te nihil efficere argumentis tuis? Non enim hoc probare debueras, veteres obſcuram quandam Noachi habuiſſe notitiam, ac Oannem Beroſi eſſe Noachum; verum illud, Oannem iſtum pertigiſſe uſque ad decimam generationem, Semum vero ejus filium diu æqualem fuiſſe Iſaaco. Rationem reddere debueras, qui fieri potuerit ut multis adeo toto orbe conſtitutis regnis, tot ortis bellis, nuſquam tamen regnarit Noachus, nuſquam ejus valuerit auctoritas, non in ædificatione turris Babylonicæ, non in compeſcendis nepotum diſſidijs & bellis. Mirum quoque ubinam Semus delituerit, ille omnium gentium Aſiaticarum pater, ac ignotus & inſalutatus ab Iſaaco, & ab ipſo etiam Abrahamo ſupremum clauſerit diem. At vero juxta calculum verum, mortuus eſt Sem paulum ante ædificationem turris, Noachus vero 150 circiter annis prius.

AD CAPVT VII.

Millies ab alijs dicta repetis hoc capite. Postulas ut consulam illos qui ex professo de mira illa hominum multiplicatione scripserunt. Adeo me obruisti tuis nugis, ut alienis vacare non possim. Nam si optima sint ea, quæ ex alijs delibasse te scribis, qualia demum erunt residua, ad quæ remittis? Vide, bone vir, quam undique tui sis similis, & sive alios compiles, sive ipse aliquid dicere coneris, semper & ubique pecces. Minutiora monere non adtinet, qualia sunt illa, *cum sexcentis peditum militariter instructorum agmine*, & quod LXXII Jacobi posteros vocas LXXII *personas*, tanquam si larvæ fuissent. Videamus calculũ. Ut ostendas ex tribus Patriarchis post diluvium potuisse spatio centum annorum sat multos produci homines ad ædificandam turrem Babylonicam, & ad condenda quinquaginta regna, sic argumentaris. Si spatio 215 annorum ex hominibus 72 potuerunt nasci 600000 virorum millia, utique spatio centum annorum ex tribus Patriarchis, tribusq; eorum conjugibus potuerunt nasci 50000 millia fortium virorum. Parum profecto in Arithmeticis profecisti. Sic namque calculũ posuisti, 72 dant 600000, ergo 6 dabunt 50000. Quantumvis existimemus, longævos illos, qui statim post diluvium floruere Patriarchas, æque bre-

vibus spatiis generasse, atque postea factum sit in Ægypto, quod tamen ordini naturæ repugnat, cum pleraque longęva animalia, longævam quidem, sed raram & non numerosam procreent sobolem; ut tamen ita factum fuisse concedamus, non tamen tua hic succedit ratiocinatio: non enim hominum tantum ad homines, sed & temporis ad tempus habenda erat ratio: quanquam ne hoc quidem sufficiat. Sic numeros disponere debueras. Ex 72 hominibus spatio 215 annorum nati sunt viri 600000. quæritur quot viri hac ratione nascantur è sex hominibus spatio annorum 100? Dico non omnino futuros 350. Tu jam strue turrem Babylonicam, ac regna conde quinquaginta.

AD CAPUT VIII.

ECquis tandem erit ineptiendi modus? Sperabam meliora, sed nugæ nugis succedunt. Si omnia Usserij Armachani scripta excussisses, nihil tamen in omnibus æque absurdum reperisses, ac sint illa, quæ tu hic laudas. Mirum qui fiat, quod cum nec sentias nec intelligas ea quæ bona sunt in scriptoribus, quantumvis diu immoreris, absurda tamen & nugatoria tam cito olfacias. Alterutrum sane necesse est, ut magno valeas acumine in dignoscendis ineptijs, vel ut ipsæ ineptiæ ea inter se cognatione & sympathia colligentur, ut ad fœcundissimum

dissimum tuum caput, tanquam ad natale solum & sui fontem, certatim sua sponte properent. Sed veniamus ad Vsserium. Is itaque cum videret Babyloniorum & Chaldæorum æram longe excedere tempus diluvij, ut Judæis hodiernis consuleret, talem instituit calculum. Annos quidem priorum septem regum Chaldæorum integros reliquit. Sed neque in annis sex regum Arabum, qui Babyloniis præfuere, quidquam mutavit. Ab illo vero intervallo quod à Nino usque ad Sardanapalum extenditur, octo minimum secula amputavit. Toto enim huic spatio annos tantum 496 tribuit. Ne vero ut universi temporis mensuram, ita quoque singulorum regum spatia breviasse deprehenderetur, omnium eorum, qui à Ninya ad Sardanapalum usque in Assyrios Imperium habuere, non tempora tantum, sed etiam nomina prætermisit. Adeone quis æquo esse possit animo, cui hoc factum non displiceat? Cautius sane fecere, qui illos Chaldæorum Reges, qui Ninum & Belum præcessere fabulosos esse dixere. Factum vero Armachani ratione prorsus & auctoritate caret. Frustra enim patrocinium quæri ex Herodoto, mox docebimus.

Falsum esse dicis dynastias Ægyptias aliquot seculis Abrahamo esse vetustiores, *Nisi Manethonis*

insana figmenta hic admittere velimus. Me toties falsitatis accusas, & non vides, miselle, te auribus teneri? Profecto si intelligeres ea quæ de dynastijs Ægyptiorũ scripsimus, non tã temere effutires ex solo Manethone liquere Ægyptij regni antiquitatẽ.

Argumentum Usserij (ex eo enim hausisti) quo ex Constantino Manasse ostendere conatur, regnatum fuisse apud Ægyptios per annos 1663. quam sit ridiculum dicemus ad cap. xi.

Nomina Sinensia deorum dearumque quæ collegisti ex eo auctore, qui ante seculum aut aliquanto prius somnia sua de Sina & Sinensibus in lucem dedit, præclara sunt, & digna quæ à te memoriæ mandentur.

Hoc tamen præmoneo recte te facturum si nugas Cathajorum non commiseris cum Chronologia Serum, vel Sinensium, ut tu mavis. Nempe quia & Cathayam, & omne id quod ultra Iaxartem est, Sinam Persæ vocant, ideo forsan Cathayam & Sinam eandem esse existimasti.

De Seribus rectius fecisses, si omnino tacuisses. Quam male verba Sinensis Chorographi intellexeris, clarum fiet ex ijs quæ ad cap. xii annotabimus. Optime vero feceris, si omissa omni ratiocinatione, quod facis, semper facias, & numquam cesses

ſes ingeminare, *falſum eſt*. Sic enim agendo, nunquam cauſa cades.

AD CAPVT IX.

ANni vitæ Patriarcharum, qui poſt diluvium floruere, ideo fuere omiſſi, quia non opus fuit decernere quænam lectio verior foret: iſta enim varietas nihil facit ad ætatem mundi. An in Cainane reducendo abſurdus ſim, ut tu dicis, judicent nunc alij. Verba Cenſorini, quæ fundamenti loco habes, etiam pueris notiſſima ſunt: ſed ſive ſic, ſive ut alij in fabuloſum, heroicum & hiſtoricum tempus omne ævum diſtribuas, quid demum inde concludes, acutiſſime mortalium?

AD CAPVT X.

JActa ſunt fundamenta. Habemus tandem temporis & veritatis ſeminarium. O fœcundum nugarum proventum! necdum inducta eſt occa, & jam meſſis adeſt. Vide tamen ne ipſe tuis nugis obruare miſer, ſi eas cumulare pergas. Caute itaque facis quod duce & ὑπερασπιστῇ utaris Uſſerio, & illius monitis & rationibus, etiam non intellectis, tam fideliter obtemperes.

Dixeram

Dixeram initium obſervationum aſtronomicarum apud Chaldæos incidere in annum ſexageſimum primum poſt diluvium ſecundùm vulgarem ſupputationem. Reſpondes *imo in annum* 115 *juxta Uſſerium, itaque annis* 54 *me à ſcopo aberraſſe.* Valde mihi profecto videris facetus. Si annum 115 dixiſſem, utiqne ſic reſpondiſſes; *imo* 61 *juxta Scaligerum, Petavinm & alios, itaque me* 54 *annis à ſcopo aberraſſe.* Nempe differentia illa nata eſt ex anno natali Abrahami, ut jam aliquoties monuimus.

Verum eſt id quod ſcripſi, anno poſt diluvium 61, nec Babylonem, nec regem, nec Chaldæos, nec ullas obſervationes Aſtronomicas fuiſſe. Quod ſi annos 54, vel etiam totos iſtos 60 addamus, ac ſtatuamus non tantum natum fuiſſe Nimrodum, verum etiam jam regnum tenuiſſe ac Babylonem condidiſſe, licet hoc fieri minime potuerit, maxime tamen abſurdum fuerit exiſtimare, viguiſſe jam tum aſtrorum ſcientiam. Aſtrologiam primi exercuiſſe & alijs tradidiſſe dicuntur Abrahamus & pater ejus Thara. De Abrahamo manifeſtum eſt Beroſi teſtimoniũ, cum dicit eum fuiſſe virum τὰ οὐράνια ἔμπειρον. Hunc ſecutus eſt ejuſdem ſeculi ſcriptor Eupolemus, qui de Abrahamo agens dicit, eum inventorem eſſe Aſtrologiæ. De utroque ſimul

testis est locupletissimus Philo libro de nobilitate. Jam vero cum scripserit Callisthenes antiquissimas observationes astronomicas quas reperire potuerit anticipare tempus captæ ab Alexandro Babylonis annis 1903, idque intervallum mille ferme annis diluvio sit posterius, incidatque in annum Tharæ 124, sex nempe annis antequam nasceretur Abraham; quis est qui non videat quam bene & accurate omnia in hoc calculo sibi constent. Judicent nunc eruditi lectores num hæc meliora sint illis, quæ tu nullo ordine, nullo delectu & judicio, ex Armachano deprompta, temere in chartam excussisti. Sed perinde tibi esse quidquid scribas, seu potius describas, facile intelliget, qui Catalogum illum tuum regum qui ante diluvium apud Chaldæos regnasse feruntur, cum ipso Africano contulerit. Quot enim verba totidem quoque continet errores

. De Chuso, quæ dicis, valde sunt inepta: quomodo enim à Chuso plurale Chasdim potest derivari? Nempe ut nomen & gentem Chaldæorum jam statim à diluvio exstitisse ostenderes, futile hoc tibi placuit commentum. Quid clarius quam Chasdim dictos esse à Chased, filio Nachoris & Melchæ. Nec obstat quod Abraham Chaldæus voce-

tur. Quam crebræ ſint tales prolepſes in S. literis, pluribus in locis docuit Bochartus, cujus viri ſcripta ſi intelligeres, multo plus ſaperes.

Sed & in illis quæ ſequuntur nominibus, ut ſententiam Armachani tuearis, quam multos committis errores! Primum quidem quod nomina regum Aſſyriorum ex corruptis apographis & collectaneis haurire maluiſti, quam ex ipſo Africano. Qui tibi ſunt *Anabos*, *Lamprais*, *Panyas*, *Dercylus*, *Eupacmes*, *Pyritiades*, illi Africano ſunt, Ἀνεβος, Λαμπεαρὴς, Πανυάς, Δερκύλος, Εὐπάκμης, Πεϱιάδης. Græca dicis eſſe hæc nomina. Verum ſi vis ut exiſtimem, te aliquid ſaltem Græce ſcire, doce ubinam alibi hæc vocabula occurrant, & quid Græce ſignificent, Εὐπάκμης Πανυᾶς, Λαμπεαρής. Nonne vides, bone vir, te & Uſſerii cauſam male agere, tuam vero imperitam in Græcis prodere quam maxime? Eſto tamen ut aliqua hic vocabula Græca occurrant, adeone quis in literis hebes, ut neſciat nomina Barbara, ut aliquid notent à Græcis aut inflecti ſolita, aut idem ſignificante vocabulo exprimi? Qui in ſacris literis eſt Iſaacus, is ſemper γέλως Eupolemo dicitur. Chuſum vero filium Chami, Asbolum Græci vocant, quia nempe χοῦς & ἄσβολος idem. Pudet talibus nugis aliquid reponere.

Dicis dein à Ninya ad Sardanapalum, etiam Herodoti calculo, effluxisse annos fere quadringentos. Dum Armachanum sequeris & hic quoque turpiter laberis. Herodotus libro primo scribit de Assyriis; postquam quingentis & viginti annis Asiam superiorem obtinuissent, primos Medos incœpisse ab illis deficere. Nullo hoc loco vel Ninyæ vel Sardanapali mentio apud Herodotum. Verba vero Herodoti non ita, ut Armachanus, sed vero sic interpretanda. Nempe postquam Assyriorum imperium stetisset annis 520, paulatim ab illis Medos deficere incœpisse, ac sui juris gentem esse factam, absque tamen ullis regibus. Primum apud illos tyrannidē invasisse Dejocem. Ctesias, cujus auctoritati in Persicis plurimum tribuunt veteres, cum tamen in cæteris scriptor fuerit mendacissimus; hîc dissentit ab Herodoto: non enim à Dejoce, sed ab Arbace regnum Medorum auspicatus est, & jam ab illo Ninum urbem & partem Assyriæ occupatam prodidit, quod Herodotus denium à Cyaxare, qui fuit octavus ab Arbace, factum tradit.

AD CAPVT XI.

IN Ægyptiorum regum catalogis malle te dicis, ut pro Mene ubique ponatur Misraim. Valde hic

tibi callidus videris. Id enim si obtineres, postulares pari jure pro isto primo Sinensium rege Noachi nomen substitui. Id si succederet; porro instares, ac pro illo Ægyptiorum & Sinensium calculo, Hebraicum velles adfigi. Hoc si fiat, quis dubitet quin omnium inter se gentium tempora ad unguem conveniant? Verum mittamus has ineptias, & veniamus ad Usserium, hoc est fundamentum totius tuæ Chronologiæ Chaldaicæ & Ægyptiacæ.

Dicis itaque quod juxta supputationem Usserii, initium regni Ægyptiorum incidat in annum mundi 1816. Rationem vero supra adtulisti cap. VIII. nempe *quia ad Cambysem usque regnatum apud eos annis* 1663. Hoc tempus dicis incidere in ætatem Misraimi, duobus ferme seculis ante Abrahamum. Reperta cerere, mavis suillis pasci dapibus, quam nobis aliquid debere. Vide, bone vir, ut à nobis recedas, qualia probes deliria. Armachanus, quem tu cœco potius impetu, quam ratione ductus sequeris, hunc calculum acceptum fert Constantino Manasse, cujus putidissimum Chronicon versibus scriptum politicis exstat. Verum miror non observasse virum, alias doctum, quam hoc fieri non possit. Constantinus enim iste primum Ægypti Regem facit Abimelechum, qui amore Saræ Abrahami

conjugis

conjugis exarſerit. Jam vero ſi Abimelechus primus rex ſecundum hunc nugatorem,quomodo ex eo probari poteſt,regnum Ægypti duobus ferme ſeculis Abrahamo eſſe vetuſtius? Hic primus Armachani error. Alter error eſt, quod cum Manaſſes iſte ſcribat regnum Ægyptiorum duraſſe annos 1663, finem regni Ægyptiaci retulerit ad Cambyſem. Atqui etiam poſtea in Ægypto regnavere reges Ægyptii, nempe uſque ad tempora Alexandri Magni. Jam vero computet aliquis tempus quod ab Abrahamo ad Alexandrum uſque effluxit ,ſecundum Græcorum ſupputationem, inveniet tempus quod deſignat Conſtantinus iſte. Nemo vel paulo eruditior eſt qui neſciat Euſebiũ tempus hiſtoricũ ab Abrahamo & Nino incœpiſſe. Ille autem deſtructionem regni Ægyptij conjicit in annum M.DC.LXVI. Judica nunc ipſe,num noſtra arithmetica longe ſit aptior tua, & num jure meritoque à te poſtulare debeam,ut in Catalogo, quem ex Armachano deſcripſiſti, expuncto Miſraimo & Mene, Abimelechum primum facias Ægypti regem. Sic omnia cum Conſtantino Manaſſe, qui eſt Chronologiæ tuæ Ægyptiæ baſis, optime convenient.

AD CAPUT XII.

HIc demum ſtrenue tibi rem gerere videris, ſed profecto nunquam turpius temetipſum dediſti. Nempe hic te deſtituit Armachanus tuus. Hoc ut ipſe quoque cognoſcas examinemus invictum illud argumentum, quod toties repetis, quo Sinici regni antiquitatem eludere conaris. Dixeram tempus Sinarum hiſtoricum incipere annis ante natum Chriſtum 2847. Tu hæc reponis; *Si vel ipſo Martinio teſte, uſque ad annum ante Chriſtum* 2207, *Sinenſes fatentur nihil certi ſe habere in hiſtoria ſua, quomodo verum tempus hiſtoricum incipit annis ante Chriſtum* 2847? Concludis itaque anno ante Chriſtum 2847 incipere tempus fabuloſum: anno vero 2207 ante Chriſtum incipere demum tempus hiſtoricum. Nimius profecto hic eſt tuus ſtupor. Adſcribam Martinij verba, ut quam immanem hic commiſeris errorem, ipſe quoque cognoſcas. Sic itaque ille; *Sciendum itaque extremam hanc Aſiam, primum ſeptem habuiſſe Imperatores, quorum ab electione per ſuffragia dependerit electio, ab anno nimirum ante Chriſtum natum* MM. DCCC. XLVII, *uſque ad* MM. CC. VII. *ante quæ tempora nihil ſe veri habuiſſe in ſuis hiſtoriis fatentur Sinæ, dein hæreditaria fuit ſucceſſio.*

Aperi

Aperi, si potes, oculos, ut videas quam sinistre verba Martinii intellexeris. Non enim dicit, ante annũ 2207, sed ante septem illos Imperatores, qui regnavere ab anno ante Christum 2847, usq; ad annum 2207, incertam esse Sinensium historiam. Satisne hæc tibi clara videntur? Cunctaris forsan. Addam itaque alium Martinii locum, qui in ipso operis limine occurrit. *In Asia vero ipsa (saltem post communem illam orbis eluvionem) nulla pars hac extrema, aut nobilior, aut antiquior, aut cultior fuit, sive politicam gubernandi rationem, seu literarum usum ac peritiam spectes. Nam ejus historia ab ipsis Sinis jam ab antiquissimis temporibus conscripta, ter mille annos fere continet ante natum Deum, ut clarius patet ex nostra extremæ Asiæ historiarum collecta epitome & Chronologia. Jam tum illi literas, Philosophiam quæ ad mores pertinet, & mathematicas scientias imprimis habuisse feruntur, quod & antiquissimæ siderum observationes abunde ostendunt, & ipsæ regnandi leges, vetustissimis exaratæ voluminibus, & ad hæc ipsa tempora superstites docent.* Plura ex ipso Martinio adferrem loca, sed jam te persuasum existimo. Vide bone vir, quam frustra triumphes, & quam misere per caputque pedesque de sublimi deturberis, &, quod male te habebit, ab illo Jesuita, quem tibi patronum fore speraveras. Superest itaque

que

que ut quod infra adſtruere conaris, multo nunc certius adfirmes, ac diabolum auctorem & architectum facias chronologiæ Sinicæ. Diaboli itaque ſint Sinæ, Ægyptii, & Chaldæi, & Chronologiæ ipſorum vocentur diabolicæ: tua vero Chronologica deliria vocentur Spiritus ſancti oracula.

Subruto fundamento ac avulſa radice opus non eſt ut ultra aliquid addamus. Quis enim fructus, aut quid Sinenſem attinet Chronologiam, ire per tot fabellas quas partim è bonis, partim è malis libris transſcriptas, miro nectis ordine? Quid Inacho, Apollini, Saturno, cæteriſque dis & deabus, quorum facis mentionem, cum Sinenſum annis? Nempe ut oſtenderes, quemadmodum Græci, ita quoque Sinenſes ſuas habuere fabellas. Quãvis enim non bene intelligam quid volueris, ſic tamen interpretandum eſſe exiſtimo hoc tuum ænigma. *Nemo opinor refragabitur, ſi id ipſos Græcos & Latinos feciſſe oſtendi poſsit, & ſi Græcis, etiam Sinenſibus, facere licuiſſe.*

Multa dein nugaris de Viteyo, rege & architecto primo, ut dicis, quæ omnia deſumpta ſunt ex futiliſſimo illo auctore, cujus ſuperius mentionem fecimus. De Confutio ſimiliter nugaris, cum antiquiſſimum illum eſſe dicis ſcriptorum Sinenſium. Sed & iſtæ Ægyptiorum ad Sinas coloniæ quas ex

Kir-

Kirchero intempeſtive admodum adſtruere conaris, quam ſunt abſurdæ? Profecto iſte tuus Kircherus quamvis mihi olim Romæ amicus, vir fuit in Philologicis prorſus tui ſimilis, niſi quod longe ingenioſior fuerit & eruditior. Non itaque mirum, tanti à te fieri Oedipum ejus, quem tamen amici nollent ab illo ſcriptum. τὸν ὅμοιον ἀγει ὁ θεὸς ὡς τὸν ὅμοιον.

Illud quod obiter de Seribus mones, recte quoque hos Sinenſes adpellari, rectius multo tacuiſſes. Pleraque enim, ne uno quidem excepto, falſa ſunt & abſurda: nunquam Seres Sinenſium ſibi vocabulum impoſuerunt, nec unquam ab aliis impoſitum ſuſceperunt. Non adeo diſplicent Seribus ſua nomina, ut ea velint exoticis permutare. Sinæ vocabulum, vel ut ipſi ſcribunt China, non ex Siam vel ex Cocinchina accepere Luſitani, ſed ex Ptolemæo: nec hoc ipſi diffitentur. Jabella de Cin Cin excogitata ab illis qui primi de Sinenſibus ſcripſere, merito à Martinio exploditur. Ipſam Martinii opinionem quod adtinet, nec illa placet. Non dubito, quin mutet ſententiam, ſi aliquando videat ea, quæ ad Melam notavimus. Hippophagi illi tui prorſus ſunt abſurdi, Scythæ ſunt Hippophagi & manifeſte eos à Seribus diſtinguit Ptolemæus. Sed tamen, inquis, etiam Seres veſcuntur equina.

Esto, an tibi proptea licebit Serum & Sericæ vocabulo rejecto, novam invehere appellationem? Quod autem dicis Seres dictos à serico, hoc tantumdem est, ac si diceres Britanniam dictam à Britannico Cæsare, aut herba britannica. Inepte quoque negas serici usum receptum annis ante Christum 2600, nempe quin tuæ hoc adversatur Chronologiæ, sed in Sinensi calculo, & in antiquo, id est nostro, illud se recte habet.

AD CAPUT XIII.

ADest tandem *Materies, mihi crede, tuis aptissima nugis Deucalion.* Ut ostendas hoc diluvium sive Deucalioneum, sive Noachium, sive aliter appelletur, totam terræ sphæram obruisse, doces primo quid Spiritus sanctus innuere voluerit, quis scopus fuerit Dei, quid Moses toties inculcet; ostendis denique auctoritate asini Madaurensis, qualia maxime loca ament vulpes & ursi, nempe lucos consitos, specus roscidos, & fontes amœnos, qualibus præcipue abundat Nova Zembla & glacialis oceanus. O miseros nautas Batavos, qui nullam arborem, nullos frutices, imo ne muscum quidem, aut vix certe, illic reperire potuerunt! beatos vero ursos, astutissimas vulpes, quæ asino ducente ex Armeniæ montibus per spatiosos Sarmatiæ campos ad istæc devenere viridaria!

Ex rangiferis, quia illi non nisi in Lapponia & summo septentrione vivere possunt, argumentum capis, etiam Lapponiam & polo vicinas terras diluvio obrutas fuisse. Verum non hoc, sed illud ostendendum tibi fuerat, qui longe adeo extra natale solum progredi, diuque adeo in arca vivere potuerint isti tui rangiferi, si haustu aeris benignioris illico moriantur.

Ut probes, opus Deo non fuisse novas creare aquas ad obruendum totum terrarum orbem, hoc præcipue argumento uteris, *quod in prima creatione tota terra aquis quam altissime fuit obruta.* Parum efficax argumentator mihi videris. In prima creatione, quando omnia pondere agebantur, ac unumquodque elementum situm & locum naturalem servaret, necessario terra ut gravior, ita quoque depressior erat aqua. Quia vero terra perfecte erat sphærica, hinc manifestum quod vel minima aquæ portio sufficiebat, ad totam terræ sphæram contegendam. Hinc quoque est quod Moyses dicat terram fuisse ἀόρατον καὶ ἀκατασκεύαστον, ut recte verterunt Lxx Interpretes, & Josephus. Invisibilis erat quia undique aquis erat obruta: informis vero & indigesta, quia necdum formati erant montes & valles, quas tertio demum die creavit Deus, quando terras jussit eminere, & subsidere maria.

Vel itaque ſtatuere debes, diluvio periiſſe quidquid uſquam eſt montium, quod ſacris literis & experientiæ adverſatur, vel ſtulte admodum argumentaris.

Jam vero etiamſi quis pervolvat quidquid uſquam eſt ineptiarum, non facile tamen inveniat aliquid æque inſulſum, atque illud, quod dicis, non debere mirum videri, quod nonnulli ſcripſerint tempore diluvij pluvias è cœlo ſtellifero & cœli orbibus decidiſſe, nam inquis, *hoc ſingulis diebus videmus accidere; pluviæ ex cœli orbibus decidunt, ac denuo finitis pluviis ad ſedes ſuas revolant.* Profecto etiam pueri ſciunt pluvias è vicinis nubibus cadere. Supra ſexcentos vel ſeptingentos paſſus ad ſummum; jam nullæ uſquam pluviæ. Et tamen ad vulgares phyſicorum libellos remittis. Profecto vix puto aliquem adeo fuiſſe dementem ut tale quid ſcripſerit. Si quis tamen fuerit, aliorum non te abſolvit ſtoliditas.

Quæ ſequuntur eodem capite leviora ſunt umbra ſuberis. Quam ſtultum eſt quod dicis non debere quemquam quærere, quare Deum pœnituerit creaſſe animalia! Quis adeo in Theologia eſt tyro, qui neſciat, animalia ſervitii & muneris loco data eſſe hominibus tanto beneficio indignis, ac proinde juſtam fuiſſe indignationem Dei? Hæc

neſcis

nescis, bone vir, & tamen vis videri semitheologus.

Falleris quoque quum arbitraris, neminem fuisse qui dixerit orbem universum jam ante diluvium hominibus fuisse repletum; hæc enim est Præadamitæ sententia lib. III. cap. I. & alibi.

Inepte etiam dicis pœnam diluvij non solis hominibus, sed etiam bestiis fuisse inflictam. Ubi nullum peccatum, quomodo ibi aliqua potest esse pœna? Qui accurate loquuntur, non sic sensus suos explicant, sed ii interitum bestiarum, hominum pœnam fuisse sentiunt. Verum nonne & ego nugas ago, dum singula persequor? Vide, bone vir, dum tales tantasque promis ineptias, quam male vulgatam defendas opinionem, & quam nihil eorum, quæ à me dicta sunt, destruas. Et tamen paucæ sunt illæ difficultates quas movi. Profecto si animus esset, valde te exercerem, & adeo quidem, ut metuam ne pretiosum istud tuum cerebellum, etiam absq; diluvii aquis satis sua sponte dilutum, prorsus diffluat: præsertim cum in geometricis tam parum te versatum animadvertam, ut omne punctum in superficie globi, putes esse centrum globi. Ipsum enim hoc in collectaneis tuis Geographicis tanquam fundamentum præmittere voluisti, centrum non esse tantum in medio, verum etiam in superficie.

 Sed

Lucæ II. I. jussu Cæsaris Augusti census per universum orbem dicitur institutus. An non præstat ita sentire, quam cum Origene & vetustis quibusdam Rabbinis arcæ mensuram in infinitum pene extendere? Secundum Mosem area arcæ continet circiter sesquipedes cubicos 450000. At vero secundū hos Rabbinos & Origenem area illa fuisset plus quam quater centies millies major. Manifeste enim ex Græcis Origenis verbis, quæ partim omisit, partim male transtulit Ruffinus, hæc mensura conficitur. Profecto multiplicare miracula, id nihil aliud est, quam miracula destruere. Si ut Origenes & Rabbini putarunt, arca longa fuisset cubitos 90000, lata 2500, alta vero 900, singulorum quippe laterum quadrata in longum extendebant, jam fiet Arcæ spatium tam enorme, ut non tantum sufficiat toto animalium generi, sed etiam facillime capere possit omnes quotquot hoc nostro seculo toto terrarum orbe reperiuntur homines & alimenta ad aliquot etiam annos sufficientia. Sed mittamus hæc. Unum hoc antequam desinamus adjiciam, non defuisse omnibus seculis, qui Mosis locum sic, uti nos, sint interpretati. Nam ut Judæos, Scholasticos, ac alios mittam, olim sic sensit Theodorus Mopsuestenus, eumque secutus Theodoretus. Sed & ex Orthodoxis quæstionibus

bus, quæ inter opera Justini Martyris exstant, clare colligi potest, multos Christianos olim sic sensisse.

Clare quoque Josephus ostendit non universam terram fuisse inundatam, cum dicit εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε, *continentem in mare permutavit*. Ἤπειρος minus est quam οἰκουμένη sive terra habitata. Illam enim in tres ἠπείρους sive continentes partiuntur veteres; quod notissimum. Pro toto vero terrarum orbe nunquam ea vox accipitur.

Valde metui ne in tam copiosa pluvia, quam ex ipsis quoque sideribus in terram deduxisti, misere perires; sed tu, argumentorum tuorum pondere, ventosa nempe farcina, haud multum pressus, feliciter, ut video, enatasti. Tam pulchre toto diluvio tanquam fonte caballino prolutus, velut è suggestu, primum quidem ratam facis Massorethrarum editionem, mox aqua & igni interdicis LXX. Interpretibus, dein Theologis & Chronologis modulos & legem præscribis; tandem sic prophetissas; *Deus destruet suo tempore opera diaboli, ac eos qui vana persuasione antiquitatis excæcati sunt.* Dein doces quænam sint opera diaboli, nempe *illa temporum spatia, quibus sacrarum Scripturarum fidem exuperant gentiles, certum quippe esse ea omnia fraude diaboli per Sacerdotes suos ac idolorum ministros fuisse conficta.*

Quamvis parum decenter factum videatur velle Prophetis adversari, illud tamen dissimulare non possum, mirari me valde, te in componendis gentium æris cum Sacra Chronologia tantopere sudare, si verum sit omnes Chronologias gentium diabolum habere auctorem. Miror itaque hic bonitatem & sanctimoniam tuam, quod tanto cum fervore pacem Deum inter & diabolum reducere, ac utriusque facta reconciliare coneris. Nec dubito quin tibi succedet propositum, dummodo calculum Apostolicum & Ecclesiasticum ex officina diaboli prodiisse, te vero Prophetam, & somnia tua oracula esse persuaseris.

FINIS.